



Francis Alys, «The Green Line» (Sometimes doing something poetic can become political and sometimes doing something political can become poetic), 2005. Courtesy: David Zwirner, New York.

Ολα είναι έτοιμα για την **3η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης**, που φιλοδοξεί να συνδέσει την πόλη με τη Μεσόγειο σε χρόνο τώρα. Από την **Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου** έως και τις **18 Δεκεμβρίου**, η τέχνη, οι προβληματισμοί, ο διάλογος και οι καλλιτεχνικές θα αφηγούνται ιστορίες από το χθες και ιδέες για το αύριο.

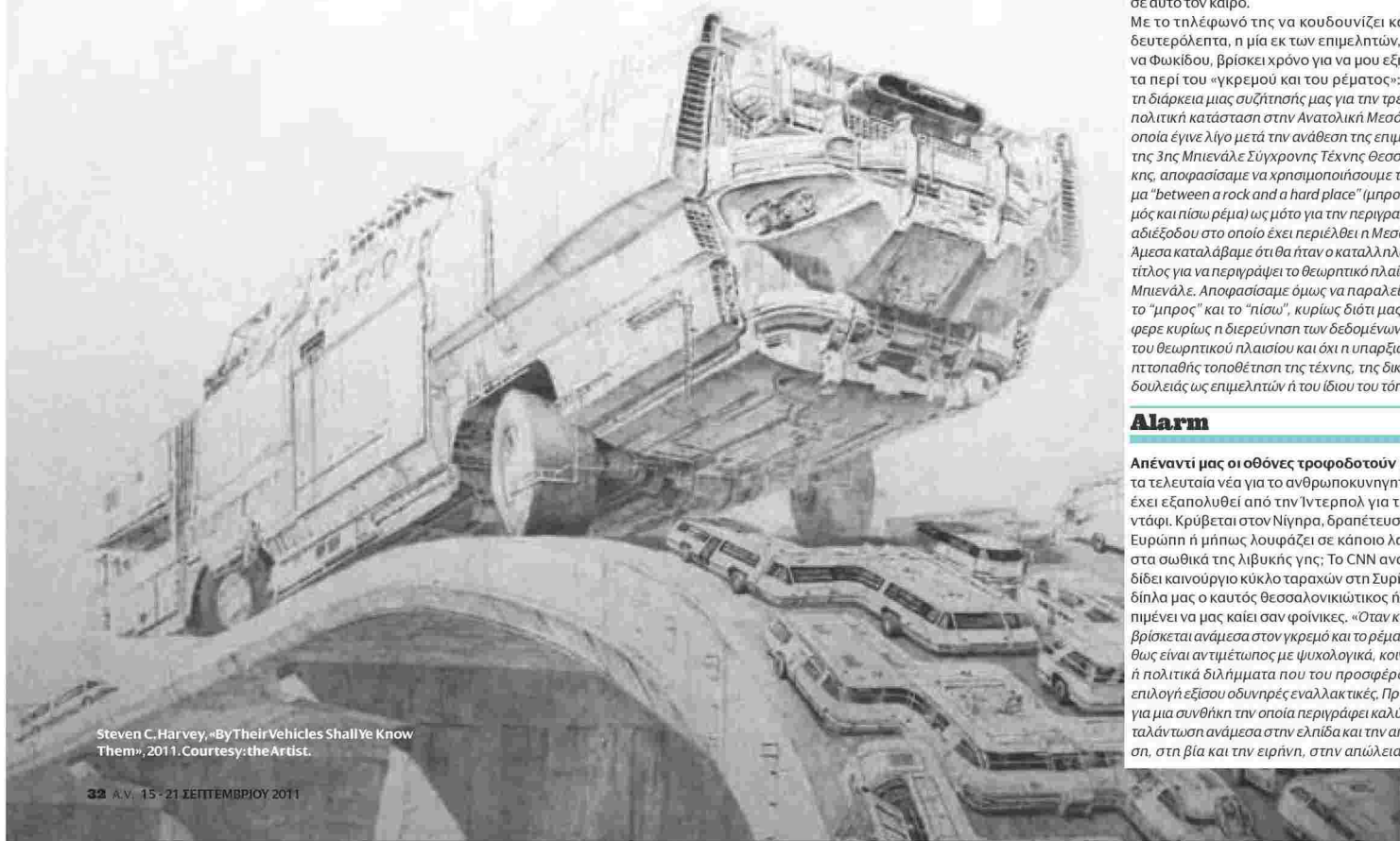
Βρέχει ζέστη, κιονίζει κάψα, πυρακτώνει καλά ακόμα η Θεσσαλονίκη και είναι σαν ο καιρός να συντάσσεται ακόμα κι αυτός με την 3η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης, που ξεκινά αυτή την Κυριακή υπό το γενικό τίτλο «Παλιές διασταυρώσεις - Make It New» και με την προσοχή της στραμμένη στη Μεσόγειο. Θερμοκρασίες καυτές εδώ αλλά και στο Κάιρο, στην Τιμιοκλή αλλά και στο Τελ Αβίβ, στην Κωνσταντινούπολη, τη Δαμασκό και στα περίξια της Νέας Παραλίας. Ούτε παραγγελιά να είχε κάνει του καιρού η διευθύντρια του όλου εγχειρήματος **Κατερίνα Κοσκινά**. Οι δράσεις που θα διεξαχθούν στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης αλλά και στα υπόλοιπα πέντε της κίνησης των 5 Μουσείων της Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο του κεντρικού αλλά και του παράλληλου προγράμματος περιλαμβάνουν εκθέσεις, διεθνές εργαστήριο νέων καλλιτεχνών, φρεστίβαλ performance και ένα συμπόσιο.

Στο κεντρικό πρόγραμμα δεσπόζει «Ο Γκρεμός και το Ρέμα». Οι επιμελητές του κεντρικού προγράμματος, **Paolo Colombo, Mahita El Bacha Urieta** και **Μαρίνα Φωκίδη**, ανταποκρινόμενοι στις τρέχουσες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν αυτή την εποχή στη Μεσόγειο, επέλεξαν αυτό τον τίτλο, καθώς φαίνεται να συλλαμβάνει την αίσθηση του εύθραυστου και του επικίνδυνου που δεσπόζουν και στην ατομική αλλά και τη συλλογική ψυχολογία των ανθρώπων σε αυτούς τους τόπους, σε αυτό τον καιρό.

Με το τηλέφωνό της να κουδουνίζει κάθε 10 δευτερόλεπτα, η μία εκ των επιμελητών, Μαρίνα Φωκίδου, βρίσκει χρόνο για να μου εξηγήσει τα περί του «γκρεμού και του ρέματος»: «Κατά τη διάρκεια μιας συζήτησής μας για την τρέχουσα πολιτική κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο, η οποία έγινε λίγο μετά την ανάθεση της επιμέλειας της 3ης Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε το ιδίωμα "between a rock and a hard place" (μπρος γκρεμό και πίσω ρέμα) ως μότο για την περιγραφή του αδιέξοδου στο οποίο έχει περιέλθει η Μεσόγειος. Άμεσα καταλάβαμε ότι θα ήταν ο καταλληλότερος τίτλος για να περιγράψει το θεωρητικό πλαίσιο της Μπιενάλε. Αποφασίσαμε όμως να παραλείψουμε το "μπρος" και το "πίσω", κυρίως διότι μας ενδιέφερε κυρίως η διερεύνηση των δεδομένων αυτού του θεωρητικού πλαισίου και όχι η υπαρξιακή και ηττοπαθής τοποθέτηση της τέχνης, της δικής μας δουλειάς ως επιμελητών ή του ίδιου του τόπου».

Alarm

Απέναντί μας οι οθόνες τροφοδοτούν με όλα τα τελευταία νέα για το ανθρωποκυνηγητό που έχει εξαπολυθεί από την Ίντερπολ για τον Καντάφι. Κρούεται στον Νίγηρα, δραπέτευσε στην Ευρώπη ή μήπως λουφάζει σε κάποιο λαγούμι στα σωθικά της Λιβυκής γης; Το CNN αναμεταδίδει καινούργιο κύκλο ταραχών στη Συρία, ενώ δίπλα μας ο καυτός θεσσαλονικιώτικος ήλιος επιμένει να μας καίει σαν φοίνικες. «Όταν κάποιος βρίσκεται ανάμεσα στον γκρεμό και το ρέμα, συνήθως είναι αντιμετώπιση με ψυχολογικά, κοινωνικά ή πολιτικά διλήμματα που του προσφέρουν ως επιλογή εξίσου οδυνηρές εναλλακτικές. Πρόκειται για μια συνθήκη την οποία περιγράφει καλύτερα η ταλάντωση ανάμεσα στην ελπίδα και την απόγνωση, στη βία και την ειρήνη, στην απώλεια και τη



Steven C. Harvey, «By Their Vehicles Shall Ye Know Them», 2011. Courtesy: the Artist.

μνήμη, στην ελευθερία και την τάξη, στο κοινωνικό και το ατομικό, το ιδιωτικό και το δημόσιο. Το ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο που βρίσκονται μεταξύ γκρεμού και ρέματος είναι επισφαλές και τρομακτικό, παραδόξως, όμως, μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε ένα γόνιμο και ελπιδοφόρο αποτέλεσμα. Εκ των υστέρων, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια δυναμική μετάβαση. Αυτή την κατάσταση θελήσαμε να διερευνήσουμε μέσω της Μπιενάλε, δεδομένων μάλιστα των επίκαιρων λαϊκών κινητοποιήσεων και εξεγέρσεων».

Συνδεδεμένη με το πρόγραμμα Θεσσαλονίκη - Σταυροδρόμι Πολιτισμών του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και υποστηριζόμενη από το Δήμο Θεσσαλονίκης και την Αντιδημαρχία Πολιτισμού, Παιδείας και Τουρισμού, την 9η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων καθώς και άλλους πολιτιστικούς φορείς της πόλης, η 3η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης είναι πιο επίκαιρη από ποτέ. Όχι μόνο γιατί το παρελθόν αλλά και η ιστορία της πόλης είναι επικαλυμμένα από αλληπάλλινες στρώσεις γλασέ πολιτισμών της Ανατολής, αλλά και γιατί αυτό που συμβαίνει τώρα στην περιοχή μας αποτελεί από μόνο του ένα πεδίο προβληματισμού και ανταλλαγής ιδεών.

Μητροπολιτικά όνειρα

Πώς σκοπεύουν οι τρεις επιμελητές αλλά και η Κατερίνα Κοσκινά να επικοινωνήσουν την ιδέα τους στην πόλη; «Πόλη πέρα για πέρα σύγχρονη, αλλά και με βαθιές ιστορικές ρίζες, η Θεσσαλονίκη είναι ένα σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο, με πολλές σχολές και πανεπιστήμια, εμπορικός κόμβος χάρη στο λιμάνι της και την πρόσβαση που παρέχει στην ενδοχώρα των Βαλκανίων, κέντρο διέλευσης μεταναστών και προσφύγων από περιοχές που πλήττονται από πολέμους. Κατά την επιλογή των χώρων διεξαγωγής της Μπιενάλε, θελήσαμε να αναγνωρίσουμε και να αποτίσουμε φόρο τιμής στην ιστορία της Θεσσαλονίκης και στους ανθρώπους που έζησαν ή πέρασαν από αυτή. Καταλήξαμε σε διάφορα μνημεία, σε πέντε μουσεία διαφορετικών περιόδων και σε μια ιστορική οθωμανική φυλακή. Εξ αρχής αποφασίσαμε να προβάσουμε τον κάθε "χώρο" και το ιστορικό του φορτίο, και να τον χρησιμοποιήσουμε ως βάση (ή βάθρο) για τις περισσότερες επιλογές μας. Μπορέσαμε και υλοποιήσαμε αυτή την ιδέα σε συνεργασία με τον αρχιτέκτονα **Ανδρέα Αγγελιδάκη**. Επιλέξαμε να δούμε πώς ζει και κινείται η πόλη και να ακούσουμε τις προφορικές αφηγήσεις των ανθρώπων που διαφέρουν από τις γραπτές. Η προσέγγιση αυτή μας επέτρεψε να δημιουργήσουμε ένα πλαίσιο αξιολόγησης των υποψηφίων χώρων, των καλλιτεχνικών και των έργων τέχνης της Μπιενάλε. Δεν πρόκειται για μια θεματική Μπιενάλε με αντικείμενο το παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον της Θεσσαλονίκης. Είναι μια Μπιενάλε που έχει ως επίκεντρο μια "πόλη", αλλά εκτείνεται σε πολλές έννοιες και τοποθεσίες. Η έκθεση είναι απλωμένη σχεδόν σε ολόκληρη την κεντρική Θεσσαλονίκη. Θέσαμε ως στόχο να μεταδώσουμε μια αίσθηση τοπικότητας, με τον κάθε χώρο να έχει αυτοτελή παρουσία. Αναζητήσαμε την οργανική συνάρτηση ανάμεσα στα έργα και τα κτίρια – συνάρτηση άλλοτε φιλοσοφικής, άλλοτε πολιτιστικής και άλλοτε αρχιτεκτονικής φύσης. Καταλήξαμε σε διάφορα επεισόδια – που εντάσσονται όλα σε μια γενικότερη αφήγηση – έχοντας ως πηγή έμπνευσης τη συμβολή των κτιρίων αυτών στην κοινωνική ζωή και το πολιτικό υποπόδιο της πόλης κατά το παρελθόν ή και το σήμερα. Εν ολίγοις, θελήσαμε η ίδια η πόλη να αποτελέσει μια μεταφορά για την Μπιενάλε».

Ο χάρτης και η πόλη, οι τόποι και οι ιστορίες

Η πλατεία Αριστοτέλους τις προηγούμενες μέρες υπήρξε πεδίο σύγκρουσης. Τα κόκκινα μπλοκ του ΠΑΜΕ, το μπλε μπλοκ των οπαδών του Ηρακλή, το κίτρινο των ταξιτζήδων της προσέδωσαν χρώματα εξέγερσης και ποικίλα λαϊκά αιτήματα,

Αυτά που θα δούμε

biennále=3

Παλιές Διασταυρώσεις / Make It New

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Γιώργος Σαπουντζής, «Οι Εργάτες και οι Λουόμενοι», Εγκατάσταση, 2011

15 - 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2011 | Α.Υ. 33



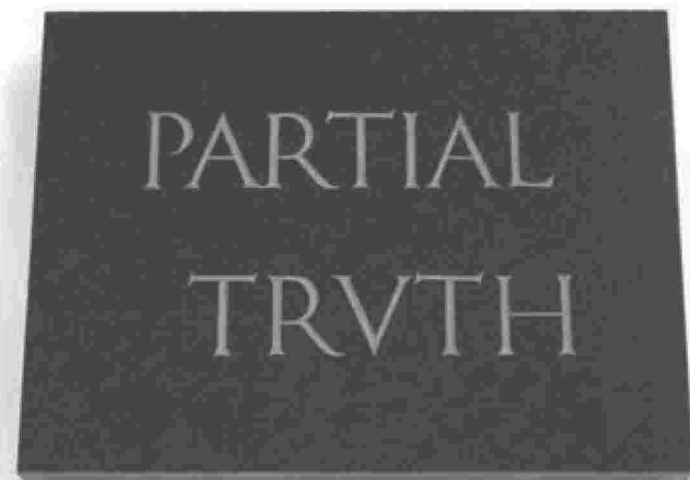
Mounir Fatmi, «ModernTimes, a History of the machine», 2009-2010. Collection Mathaf Arab Museum of Modern Art, Doha.



IKONOTV, «Sweep», 2010, Sama Alshaibi, Video. Copyright: Sama Alshaibi.



Κατερίνα Αθανασοπούλου, «Engine Angelic», 2010, Short Film. Courtesy: Katerina Athanasopoulou. Commissioned by Animate Projects.



Bruce Nauman, «Η Μερική Αλήθεια», 1997

Τέχνες επικειρούν –για πρώτη φορά στην ιστορία αυτής της Μπιενάλε– να αλληλεπιδράσουν με τα ειδικά επιλεγμένα κωνστροκτιβιστικά έργα της συλλογής που δημιούργησε ο οραματιστής **Γιώργος Κωστάκης**. Το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης φιλοξενεί μια σειρά από σύγχρονα βίντεο που βασίζονται στο θεματικό φάσμα των εκθέσεων του. Το Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών, ένα πανεπιστημιακό μουσείο, παρουσιάζει κυρίως έγγραφα που προέρχονται από και αφορούν την περιοχή, καθώς και έργα με χαρακτήρα αρχαιολογικό ή τεκμηρίωσης. Το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, λόγω της θέσης του στο λιμάνι της πόλης –φυσικός τόπος συναντήσεων σε παραθαλάσσιες πόλεις– φιλοξενεί εγκαταστάσεις με πολιτική θεματολογία που σκοπός αποφεύγουν κάθε οικειότητα, προκειμένου να αγγίζουν ζητήματα ζωτικής σημασίας για το άτομο και τις κοινωνικές δομές στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Το Γεντί Κουλέ (Ενταπύργιο), που χρησιμοποιήθηκε από τους Οθωμανούς ως φυλακή και παρέμεινε σε λειτουργία μέχρι το 1989, στοιχειώνεται από τις φωνές πολιτικών προσφύγων της περιόδου της επταετούς δικτατορίας. Φιλοξενεί μια εγκατάσταση του εικαστικού **Βλάση Κανιάρη** που πέθανε πρόσφατα, ενώ το έργο του έχει μετατραπεί σε σημαία αντίστασης σε εκείνους του δύσκολους καιρούς της χούντας αλλά και μέχρι τώρα.

Η μοναξιά του σκιογράφου

Θα λειτουργήσει η biennale 3 ως αυτόνομος τό-

πος αλλά και ως χώρος συνάντησης και γόνιμης ανταλλαγής ιδεών; Θα επεκταθεί πέρα από τα προστατευτικά όρια των τόπων-συνόρων, όπου θα διεξαχθούν οι δράσεις της, καταφέροντας να γίνει για τους Θεσσαλονικείς αλλά και τους επισκέπτες μια σειρά προσωπικών αφηγήσεων και πληροφοριακών νημάτων από διαφορετικούς τόπους; Θα εκπέμψει συναίσθημα αλλά και πολιτική; Θα δημιουργήσει ένα νοητικό τοπίο που θα συνδέσει μέρος του παρελθόντος της πόλης με το παρόν; Ένα δύσκολο στοίχημα, μπρος Γκρεμός και πίσω Ρέμα δηλαδή, για να παραφράσω τις λέξεις του τίτλου του κεντρικού της προγράμματος. Όμως ποιος είπε πως στην τέχνη πρέπει όλα να είναι τακτοποιημένα και να διηγούνται επί του ασφαλούς; Ίδου το ρίσκο, ιδού η πόλη, ιδού η biennale 3 και ιδού η γιορτή που ξεκινά.

Καλλιτέχνες: 98 Weeks, Mounira Al Solh, Arab Image Foundation, Archive, Francis Alys, Rasheed Araeen, Alexandra Bachzetsis, Manfredi Beninati, Christoph Büchel, Pierpaolo Campanini, Spartacus Chetwynd, Cinemathèque de Tanger, Keren Cytter, e-flux projects (Julietta Aranda & Anton Vidokle), Yasmine Eid-Sabbagh (σε συνεργασία με το Arab Image Foundation), Mounir Fatmi, Emmanuel Finkiel, Steven C. Harvey, IKONOTV, Mahmoud Kaabour, Ali Kazma, William Kentridge, Alexander Kluge, Nikolaj B.S. Larsen, Katariina Lillqvist, Zeina Maasri, Margherita Manzelli, Moataz Nasr, Bruce Nauman, Olaf Nikolai, Jockum Nordström, Alessandro Pessoli, PRISM TV (Νίκος Κατσουράνης & Νίνα Παπαχαιδίου), Imran Qureshi, Jean-Marc Rochette, Marwan Sahmarani, Hrair Sarkissian, Yehudit Sasportas, Alberto Savinio, Tayfun Serttas, Ahlam Shibli, Slavs and Tatars, Naoko Takahashi, Thomas Dworak, Ryan Trecartin, Pae White, Κατερίνα Αθανασοπούλου, Αθανάσιος Αργιαννάς, Ανδρέας Βάνος, Νάνος Βαλαωρίτης, Κωστής Βελώνης, Πηνελόπη Γεωργίου, Χριστίνα Δημητριάδη, Ανδρέας Εμπερίκος, Διονύσης Καβαλιεράτος, Βλάσης Κανιάρης, Πάνος Κουτρούμπουσης, Σόλων Λέκκας, Σίφης Λυκάκης, Ειρήνη Μίγα, Πάυλος Νικολακόπουλος, Κωνσταντίνος Ξελάκης, Παντελής Παντελόπουλος, Άγγελος Πλέσσας, Μιχαήλ Πυργιλής, Γιώργος Σαπουντζής, Χριστιάνα Σούλου, Σωκράτης Σωκράτους, Κώστας Τσιούκας.

Το κεντρικό πρόγραμμα πρόκειται να πλαισιωθεί από μία σειρά δράσεων, όπως η παρουσίαση των DOCUMENTA (13) Notebook series «100 Notes - 100 Thoughts». Στην εκδήλωση, η **Chus Martinez**, υπεύθυνη Τμήματος και Μέλος του Core Agent Group, θα παρουσιάσει τα πρώτα 17 Notebook από τη σειρά «100 Notes - 100 Thoughts».



Imran Qureshi, «Moderate Enlightenment», 2009. Courtesy: Corvi-Mora, London.

βάζοντάς τη στον αόρατο-ορατό χάρτη των εξεγερμένων ανά τη Μεσόγειο πλατειών. Είναι μια εποχή-γκρίζα ζώνη. Κρύβει κινδύνους και «αμλετικού» τύπου διλήμματα και αμφιβολίες. Μένει να δούμε κατά πόσο τα έργα που θα εκτεθούν αλλά και θα παραχθούν στο πλαίσιο της 3ης Μπιενάλε θα εκφράσουν, θα καλωδιώσουν και θα δώσουν μια διέξοδο σε αυτή την αμυντική, ειρωνική, πολιτική και υπαρξιακή στο βάθος κρίση που ταλανίζει τις περιοχές ανά τη Μεσόγειο. Οι οδοί Αγίου Δημητρίου και Κασσάνδρου είναι πλέον μεταναστοκρατούμενες ζώνες. Από την άλλη, υπάρχουν στην ανατολική πλευρά της Θεσσαλονίκης βίλες-κοσμήματα, απομεινάρια ενός λαμπερού αστικού πολιτισμού, που μαρτυρούν πως εδώ συνέβησαν αλλά και συμβαίνουν τα πάντα.

Τι θα δουν όλοι ακολουθήσουν το χάρτη της 3ης Μπιενάλε και πού;

«Φροντίσαμε τα έργα και οι χώροι που τα φιλοξενούν να έχουν διαλεκτική σχέση. Η Κάζα Μπινάκα είναι ένα σπίτι ανάγνωσης και λογοτεχνίας: ένας φόρος τιμής σε μια μυθική, καλλιερημένη αστική τάξη της Θεσσαλονίκης. Το Γεντί Τζαμί, πρώην

τέμενος για εβραίους που εξισλαμίστηκαν, έχει τα αρχιτεκτονικά γνωρίσματα συναγωγής και ακολουθεί τα πρότυπα της οικιστικής δόμησης της εποχής. Η έκθεση στο Γεντί Τζαμί απηχεί τις ζωές των ανθρώπων στην Ανατολική Μεσόγειο και των μεταναστών που πασχίζουν να ενωθούν μαζί τους, ανοίγοντας ένα συμβολικό παράθυρο στις πολιτικές και κοινωνικές αγωνίες της περιοχής. Το Αλατζά Ιμαρέτ (με την έκθεση «Πολύχρωμο Πτωχοκομείο») είναι ένα τζαμί και πτωχοκομείο του 15ου αιώνα, κατασκευασμένο με την ιδιαίτερη οθωμανική αρχιτεκτονική της εποχής, το αναποδογυρισμένο "T". Πήρε το όνομά του από τον πολύχρωμο μινιάρ του (καταστράφηκε, όπως και όλοι οι μινιάρδες στη Θεσσαλονίκη), που ήταν ορατός από όλα τα σημεία της πόλης. Για τους σκοπούς της Μπιενάλε μετατράπηκε σε σημείο πληροφόρησης, σε ένα φωνηέντο διαλόγου, όπως ήταν τα παραδοσιακά χαμάμ. Τα έργα που εκτίθενται στα πέντε μουσεία αντανακλούν την αποστολή ενός εκάστου: οι καλλιτέχνες που παρουσιάζουν τα έργα τους στο Αρχαιολογικό Μουσείο κάνουν αναφορές στη συλλογή του μουσείου και στην αρχαία ιστορία. Τα έργα στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης